

Tomislav Žigmanov (ur.), *Godišnjak za znanstvena istraživanja*. Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica, 2009, 288 str.

Svaki znanstveni napor raduje, napose kada se pojavi u manjoj znanstvenoj zajednici, odmaknutoj povijesnim razlozima i zemljopisnom udaljenošću od vlastite nacionalne i jezične matice. Riječ je o vojvodanskim Hrvatima (Bunjevcima i Šokcima) koji unatoč teškim vremenima i usprkos otvorenim ili prikrivenim političkim pritiscima pokazuju naglašenu kulturno–znanstvenu životnost. Tako je 2008. u Subotici osnovana profesionalna ustanova Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata »radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini«, tj. sa zadaćom da radi »na znanstvenim, stručnim, razvojnim i primijenjenim istraživanjima u području kulture, umjetnosti i znanosti vojvodanskih Hrvata«. Uz ostale djelatnosti Zavoda (izradbu bibliografija, prikupljanje arhivske građe, menadžment i edukaciju u kulturi, njegovanje kulturno–znanstvenih kontakata) vrlo je vrijedna i nakladnička djelatnost, čiji plod je i *Godišnjak za znanstvena istraživanja*, a predstavljen je u Zagrebu 11. svibnja 2009. godine.

Ravnatelj Zavoda Tomislav Žigmanov, književnik i publicist, izobrazbom profesor filozofije, glavni je i odgovorni urednik *Godišnjaka*, a uredničko vijeće uz njega čine: Slaven Bačić, doktor prava i odvjetnik, inače i glavni urednik *Leksikona podunavskih Hrvata Bunjevaca i Šokaca* koji izlazi u Subotici (do sada objavljeno 10 svezaka), Mario Bara, znanstveni novak Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu te Petar Vuković, docent na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

U *Godišnjak* je uvršteno ukupno 12 članaka, od kojih je 11 već objavljeno u razdoblju 1998–2007. u hrvatskim ili bosansko–hercegovačkim periodicima i zbornicima: *Bosna Franciscana*, *Croati-*

ca Christiana, *Časopis za suvremenu povijest*, *Hrvatska revija*, *Jezik i identitet* (zbornik), *Marulić*, *Studia Ethnologica Croatica*, *Obnovljeni život*, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine te Sociologija i prostor*. Članci su uvršteni zbog svoje nesumnjive znanstvene i stručne vrijednosti, raznovrsnosti tema iz različitih društvenih i humanističkih područja (povijesti, jezikoslovlja, etnologije, sociologije, filozofije), i što je najvažnije, zbog domicilnoga čitateljstva kojemu tako razasuti članci nisu bili dostupni. Objavljeni su u grafičko–tehničkom obliku prvotiska, o kojemu su podaci izneseni na zasebnoj stranici (279).

Gradu *Godišnjaka* tematski i kvantitativno čini šest članaka iz područja povijesnih znanosti [*Franjevci Bosne Srebrene u osmanskoj Mađarskoj i Transilvaniji od 16. do 18. stoljeća* Istvána Györgya Tótha, *Franjevci u Slavoniji i Podunavlju u vremenu kasnog jozefinizma* Franje Emanuela Hoška, *Suradnja biskupa J. J. Strossmayera i Ivana Antunovića Roberta Skenderovića, Proslava 250. obljetnice doseljavanja veće skupine Bunjevaca (1686–1936)* Stevana Mačkovića, *Somborska deklaracija i njezino značenje za bačke Hrvate* Marija Bare, *Formiranje nacionalne svijesti kod Bunjevaca u Bačkoj* Slavena Bačića (potpisan pseudonimom Bruno Skenderović)], potom po jedan članak iz područja jezikoslovlja (*»Bunjevački jezik«* — korijeni, varijante, perspektive Petra Vukovića), etnologije (*Pristupi istraživanju bunjevačkih identiteta* Milane Černelić) i sociologije (*Kulturni i politički konzervativizam bunjevačkih Hrvata u Vojvodini* Zlatka Šrama) te dva članka iz filozofije i povijesti filozofije (*Objelodanjeni prinosi proučavanju filozofske baštine s rubnoga narodnog područja Podunavlja* Ante Sekulića i *Problemi i narav utemeljenja moralna u bunjevačkim narodnim poslovicama i izrekama* Tomislava Žigmanova).

Uz jedanaest već objavljenih, uvršten je i do sada neobjavljeni članak Tomisla-

va Žigmanova i Marija Bare, koji je vriedan i nadasve informativan bibliografski prilog, pod naslovom *Monografije o Hrvatima u Vojvodini od 1990. do 2008. — osnovne informacije*. Osim bibliografskoga popisa monografija, članak donosi i kratku povijest bibliografske djelatnosti vojvodanskih Hrvata: od Stjepana Bartolovića 1933. i 1940, preko Ivana Kujundžića 1968. do Tomislava Žigmanova 2005, a spominju se i dvije personalne bibliografije (Milovana Mikovića o djelima Ante Sekulića te Petra Marije Radelja o djelima Tome Vereša).

Godišnjak na 281 dobro uređenoj stranici posve zadovoljava i svojom grafičko-tehničkom, i likovnom opremljenošću.

Da zaključimo: prvi svezak *Godišnjaka* vrlo je vrijedno i informativno štivo ne samo za čitatelje s ruba hrvatskoga nacionalnog prostora nego i mnogo šire, jer je riječ o znanstvenoj inkorporaciji, uvjetno rečeno, rubnih tema u hrvatski znanstveni prostor (npr. članak mađarskoga autora Totha o utjecaju franjevaca Bosne Srebrene na stanovništvo Ugarske i Transilvanije od XVI. do XVIII. st.). Susljedno, *Godišnjak* je s više znanstvenih i stručnih gledišta predstavio višegodišnju produkciju vojvodanskih Hrvata (ali i drugih), o temama vezanima uz vojvodanske Hrvate (i druge). Čitateljstvu stoga ulijeva povjerenje ponajprije zbog ozbiljna pristupa temama i njihovoj realizaciji, a obećavajuća rečenica glavnoga urednika iz uvodne prolegomene da će »sljedeći svesci [...] donositi prvoobjave radnji kao rezultat našega planskog djelovanja« samo ga potvrđuje. Poželimo *Godišnjaku*, ali i njegovu nakladniku Zavodu za kulturu vojvodanskih Hrvata u Subotici da postanu okosnica i poticatelj znanstvenih istraživanja na do sada nedovoljno proučavanom području, a novi naraštaji znalaca i znanstvenika neka u novim uvjetima nastave tragom koji su im naznačili njihovi preci.

Jasna Ivančić

Marijan Steiner, *Teološke i liturgijske teme*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2009, 215 str.

Knjiga M. Steinera ima dvije tematske cjeline, uz autorov kratki *Predgovor*. Prva cjelina pod naslovom *Teološke teme* sadrži sedam podnaslova (Kršćanstvo — nada za treće tisućljeće, Filozofsko-teološki pogled na život u odnosu prema prirodoznanstvenom, Teologija sakralne umjetnosti, Lik Isusa Krista u filmovima, *Milost* u odgojnom procesu, Sakramenti pomirenja i Euharistije — put uzajamnog prihvaćanja u obitelji, Poklonstveni karakter euharistije). Druga cjelina s naslovom *Liturgijske teme* ima šest podnaslova (Liturgijska raznolikost u prošlosti i liturgijski pluralizam u sadašnjosti, Liturgija i glazba, Misa Srca Isusova prije i poslije II. Vatikanskog sabora, Intercesije u euharistijskoj molitvi, Novi Obrednik egzorcizama, Liturgija kršćanske smrti). Tematsku okosnicu cijele knjige čini »kršćanska nada« na kojoj se temelji »bit kršćanstva«. Na tim osnovama je autor osmislio i u nizu članaka predočio kršćansku viziju i kršćanski put u dvadeset i prvo stoljeće. Budućnost naslućena u »novom ruhu«, izražena kroz ljudski optimizam te protkana kršćanskom nadom, ima svoj kontinuitet u povijesnome tijeku. Ma koliko razne sile narušavale taj tijek, on se održao u svojoj nepovredivosti i čistoći kao zalog budućnosti. Što je održalo taj kontinuitet kršćanskih vrednota? Uz kršćansku nadu usko je vezana »Božja milost«. Te dvije sintagme, moglo bi se reći u određenom smislu, sadrže misaonu podlogu ove knjige. Autor kroz niz članaka uz njih veže činjenice, prosudbe i razmišljanja teoloških poimanja i liturgijskih čina. Ovim prikazom nije moguće obuhvatiti sve članke posebno, pa ćemo učiniti izbor, i to iz svake tematske cjeline po tri članka. To ne znači da ostali neće biti dodirnuti u sklopu cjelovitoga prikaza knjige.